

МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мельник Ірина

магістрант

Актуальність і постановка проблеми. Реформування дошкільної освіти вимагає вирішення багатьох проблем, особливе місце серед яких займає проблема формування творчої особистості. "Творчість - продуктивна людська діяльність, здатна продовжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства й виховання людини. Тому на всіх етапах дошкільної слід звертати особливу увагу на формування в вихованців різноманітних, глибоких і міцних систем знань, на максимальну стимуляцію самостійної діяльності вихованців, на розвиток стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків, наполегливості під час виконання творчих завдань" [9, с. 27].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що в психолого-педагогічній літературі останніх років опубліковано велику кількість робіт, в яких розкривається механізм творчості, закономірності його взаємозалежності з репродуктивною діяльністю, сформульовані критерії впливу і накреслено шляхи формування творчої особистості вихованців. Однак досліджень присвячених розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку не так багато. А оскільки основи багатьох властивостей і здібностей особистості закладаються і формуються саме в молодшому шкільному віці, актуальність даної проблеми має велике значення для підвищення якості початкової освіти. Як з'ясувалося в процесі дослідження, ціла низка питань формування творчої особистості вимагає подальшого, більш глибокого наукового опрацювання. Це такі, як методика педагогічної оцінки творчих здібностей старших дошкільників, обліку індивідуальних особливостей дітей старшого дошкільного віку, визначення рівня творчого розвитку на

єдиній порівняльній основі.

Психологи стверджують, що є два типи людей - високотворчі (креативні) і малотворчі. Звідси можна зробити висновок, що кожна людина без винятку має творчі здібності. Однак міра їх вияву різна. За якими ж основними ознаками творчих здібностей можна оцінити наскільки творчо розвинена особистість?

Ряд науковців у своїх дослідженнях орієнтуються на максимально детальну розробку критеріїв, які так чи інакше характеризують творчі здібності.

Деякі вчені, аналізуючи весь спектр критеріїв творчого розвитку особистості, вважають за необхідне і достатнє інтегрувати основні якості творчості і саме за ними проводити діагностику.

Креативність, індивідуальна особливість дитини, виявляється у здатності відмовитися від стереотипних способів мислення у вирішенні проблем: побутових, навчальних, соціально-моральних і таке інше [1, с. 349]. Відповідно виділяються чотири основних фактори прояву креативності:

1. Оригінальність - здатність продукувати ситуації, незвичайні відповіді, рішення; нестандартність.

2. Семантична гнучкість - здатність виділяти функції об'єкта і пропонувати різні способи його використання.

3. Образна адаптивна гнучкість - здатність виділяти функції об'єкта таким чином, щоб побачити в ньому нові можливості.

4. Семантична стихійна гнучкість - здатність знаходити різноманітні ідеї у відносно обмеженій ситуації.

Викладена характеристика проявів творчості, автором якої є Аматыєва О., відбиває його основний зміст, як-от: створення нового, оригінального продукту; нестандартне "бачення" у знайомому предметі нових можливостей його функціонування, а також можливість продукувати необмежену кількість ідей [1, с. 350].

Особливості процесу формування у старших дошкільників творчого потенціалу спрямовують педагогічні зусилля на створення відповідної системи

взаємодії особистості зі світом; у виявленні чуттєво-емоційної сприйнятливості до музично-театралізованої діяльності; в оцінюванні творів мистецтва, які відображають емоції та почуття людей; в музично-театралізованому освоєнні музики та театралізованого дійства.

Оскільки музично-театралізована діяльність є джерелом розвитку творчого потенціалу, увага приділялась визначенню спеціальних умов розвитку творчості у позакласній роботі.

На наш погляд, хибною є думка, що звичайний урок зможе розв'язати всі проблеми музично-театралізованого розвитку особистості, сформувати естетичне ставлення до краси театрального мистецтва. Тільки в процесі взаємодії класна і позакласна робота набуває важливої закономірності: творча діяльність, в яку включаємо дитину в позаурочний час, стимулює її пізнавальну активність на уроках. Тому позакласне середовище можна вважати надійним джерелом розвитку творчих сил дитини, її самовираження та самовдосконалення.

Позакласна робота у загальній системі дошкільної освіти виконує випереджальну й прогностичну функції, тому вона суттєво відрізняється від класно-урочної тим, що ставить у центрі уваги, насамперед, розвиток творчих здібностей дитини, її потреби, інтереси.

Принципового значення для нас набуває вивчення можливостей позакласної роботи як цілісної педагогічної системи формування в вихованців початкових класів творчого потенціалу в умовах навчання і життєдіяльності. Невимушене спілкування, вільний вибір форм і засобів діяльності є найхарактернішими особливостями позакласної роботи. До планів і програм позакласного педагогічного процесу не ставляться сталі вимоги, а лише рекомендації.

Великою різноманітністю відзначаються форми організації педагогічного процесу. Вони спрямовані на художнє відтворення різних об'єктів та явищ на основі творчої ініціативи вихованців і вихователів, духовної єдності особистості й колективу у спільній музично-театралізованій діяльності.

Тому відповідної уваги заслуговує створення педагогічних умов, які б сприяли формуванню творчого потенціалу у старших дошкільників засобами музично-театралізованої діяльності і забезпечили ефективність навчально-виховного процесу.

Процес творчого виховання, розпочатий у навчальному закладі, сім'я продовжуватиме і розвиватиме далі, а включення її у творчий процес позитивно впливатиме на стосунки батьків і дітей, на естетичний розвиток дитини. Максимально позитивний ефект виховання, як вважає О. Гаврилюк, може бути досягнутий тоді, коли “вектори вчительського, батьківського збігаються і є творчими по суті” [3, с. 105].

Забезпечення належного рівня педагогічної майстерності вихователя з метою ефективною трансляції естетичних цінностей. Креативність учителя (вихователя) є необхідною передумовою формування творчої особистості дитини. Дослідники вважають, що вчитель, який має високий творчий потенціал, створює найсприятливіші умови для розвитку творчості у дітей, а також для розвитку обдарованих вихованців (Р. Арнхейм, Дж. Гілфорд, О. Лук, Р. Хелмен та ін.).

Завдання педагога – створити атмосферу “емоційного зараження” під час сприйняття театралізованого дійства, що сприятиме організації процесу творчого оцінювання, власною креативністю заохочувати дітей до самореалізації у музично-театралізованій діяльності, викликати позитивне ставлення до неї у батьків та інших дорослих, оскільки важливою умовою сприяння розвитку дитячої креативності є сприйняття дитячої творчості як естетичної цінності.

Сукупність педагогічних умов, обґрунтованих нами, є необхідними для формування емоційно-почуттєвої сфери старших дошкільників у процесі музично-театралізованої діяльності.

Справжня дитяча творчість – це співтворчість з іншою дитиною, це діалог, який обов'язково передбачає переживання, а продукт творчості є предметом сумісної діяльності.

Тому організація творчої діяльності вихованців під час позакласної роботи повинна спиратися на принцип варіативності. Дітям пропонуються різноманітні види творчості, поперемінно включали їх у словесну, образотворчу, музичну, пластичну, драматичну діяльність. Кожний з видів творчості має свою специфіку і розвивальний потенціал.

Серед різновидів організації творчого розвитку нами було використано: заняття у гуртках, творчих об'єднаннях, клубах, а також розмаїття форм роботи: ігри (драматизації, подорожі), екскурсії, конкурси, вернісажі, театралізовані свята або ж спеціально підготовлені творчі години, які ґрунтуються на психологічно та естетично адекватних способах впливу на духовний світ дитини.

Важливою умовою організації музично-театралізованої діяльності у позакласній роботі є використання ігрових форм навчально-виховної роботи, оскільки для ефективного формування творчого потенціалу у дітей старшого дошкільного віку це найпродуктивніший спосіб їх виховання.

Театралізована діяльність дозволяє дитині вирішувати багато проблем ситуації опосередковано від особи якого персонажа. Це допомагає долати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість. Таким чином, театралізовані заняття допомагають всебічно розвивати дитину. Тому не випадково у тимчасових (зразкових) вимогах до змісту і методам роботи в дошкільній освітній установі виділено спеціальний розділ «Розвиток дитини в театралізованій діяльності», в критеріях якого підкреслюється, що педагог зобов'язаний:

- Створювати умови для розвитку творчої активності дітей в театралізованій діяльності (заохочувати виконавську творчість, розвивати здатність вільно і розкріпачено триматися при виступі, спонукати до імпровізації засобами міміки, виразних рухів і інтонації і т.д.);

- Залучати дітей до театральної культури (знайомити з пристроєм театру, театральними жанрами, з різними видами лялькових театрів);

- Забезпечувати взаємозв'язок театралізованої з іншими видами діяльності

в єдиному педагогічному процесі;

- Створювати умови для спільної театралізованої діяльності дітей і дорослих.

Для виконання даних критеріїв необхідно створення певних умов. Це, в першу чергу, відповідна організація роботи. Чому перш за все «організація», а не «утримання»?

На нашу думку, тільки розумна організація театралізованої діяльності дітей допоможе педагогічному колективу вибрати найкращі напрями, форми і методи роботи з даного питання, раціонально використовувати кадровий потенціал. Це сприятиме реалізації нових форм спілкування з дітьми, індивідуальному підходу до кожної дитини, нетрадиційним шляхам взаємодії з сім'єю і т. д., а, в кінцевому підсумку, цілісності педагогічного процесу і форм його реалізації, що виступають як єдина система організації спільного життя дітей та дорослих.

Таким чином, можна зробити висновок, що усі види музично-театралізованої діяльності доцільно пов'язувати між собою темами та образами: образотворчу (малювання, ліплення, колективна аплікація), мовленнєво-творчу (складання міні-творів, казок, віршів, загадок), музичну (відтворення театрального образу в танцях, іграх, пантомімі, складання мелодій, пісень тощо), драматичну (підготовка та проведення театральних свят, дійств, розваг, театр природи, ляльковий театр, вікторини, конкурси, концерти).

Процес формування творчого потенціалу у старших дошкільників засобами музично-театралізованої діяльності ми тлумачимо як складову системи творчого виховання, що відображає специфіку творчого потенціалу та визначає можливі шляхи його формування засобами музично-театралізованої діяльності, а саме:

- організацію чуттєвого контакту старших дошкільників з театральним мистецтвом, яка є пропедевтикою її творчого освоєння;

- образно-інтерпретаційне сприйняття світу в системі її музично-театралізованого освоєння;

- синтезування позакласної естетико-виховної роботи з старшими дошкільниками засобами музично-театралізованої діяльності.

Органічною та необхідною умовою існування та функціонування системи формування творчого потенціалу старших дошкільників є особистісно-орієнтована модель, яка характеризується сукупністю взаємопов'язаних компонентів взаємодії учителя, вихователя та вихованців: мети, завдань, принципів, змісту, форм і методів у їх послідовності та єдиній спрямованості.

Література:

1. Аматьєва О. Особливості розвитку творчих здібностей дошкільників у театральній-ігровій діяльності / О. Аматьєва // Матеріали людинознавчих філософських читань. — Дрогобич, 1998. — Вип.6: Людина і творчість: гуманістичні вияви. — С.346–356.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. — СПб.: Союз, 1997. — 96 с.
3. Гаврилюк О. О. Основи психології та педагогіки / О. О. Гаврилюк. — Хмельницький: ХНУ, 2004. — 218 с.
4. Гаврилюк С. Виховання естетичних почуттів дошкільників засобами театального мистецтва / О. О. Гаврилюк // Пріоритети сучасної освіти і виховання в контексті завдань педагогічної науки. — Івано-Франківськ, 2003. — С.19–21.
5. Обухова Л. Ф. Детская возрастная психология / Л. Ф. Обухова. — М.: Педагогическое общество России, 2000. — 444 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник / Т. І. Поніманська. — К. : Академвидав, 2006. — 456 с.
7. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, І. С. Булах, Т. М. Зелінська. — К.: Просвіта, 2004. — 413 с.
8. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки / З. Н. Борисова. — К.: Вища школа, 2004. — 512 с.

9. Шутіна Ж. Б. Виховання духовності дитини в дошкільному закладі театральньо-креативного напрямку / Ж. Б. Шутіна // Нива знань. — Д., 2008. — №4. — С. 26–27.
10. Эльконин Д. Б. Психическое развитие в детских возрастах / Д. Б. Эльконин. — М., 1995. — 416 с.